

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ТЕРНОПІЛЬСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ ЕКОНОМІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
Юридичний факультет

*Кафедра документознавства, інформаційної діяльності
та українознавства*

Курсова робота

з дисципліна «Інформаційна діяльність в органах державної
влади» на тему:

**Діяльність бібліотек в соціокультурному
просторі ХХІ ст. (на прикладі Тернопільської обласної
бібліотеки для молоді)**

Студентки

5 курсу групи ІБАСм-11

Ричкун М. І

Науковий керівник:

старший викладач

Вількова Т. Т.

Національна шкала

Кількість балів: _____

Оцінка: ECTS _____

Робота допущена до захисту

(підпис наукового керівника)

Тернопіль – 2017

Зміст

Вступ	3
Розділ 1. Теоретико-правові основи бібліотечно-бібліографічної діяльності Тернопільської обласної бібліотеки для молоді	5
1.1. Історія розвитку бібліотеки як осередку культурного та духовного відродження нації.....	5
1.2. Нормативно-правове забезпечення діяльності бібліотек на загальному законодавчому рівні.....	9
1.3. Регіональні та локальні нормативно-правові акти діяльності книгозбірні.....	14
Розділ 2. ТОБМ – як соціокультурний цент інтеграції громадян	17
2.1. Особливості соціокультурної діяльності бібліотеки: тренінги, презентації, круглі столи, семінари, книжкові виставки.....	17
2.2. Проектна діяльність – запорука позитивного іміджу бібліотеки...22	22
Розділ 3. Сучасні тенденції та перспективи розвитку бібліотек	27
3.1. Аналіз діяльності книгозбірень: переваги та недоліки.....	27
3.2. Бібліотека – цифрове покоління. Перспективи розвитку ТОБМ в умовах інформатизації суспільства.....	31
Висновки	35
Список джерел та літератури	37

Вступ

Бібліотека на сьогоднішній день відіграє важливе значення в інтелектуальному та духовному збагаченні молоді. Від неї значною мірою залежить майбутнє української культури, а значить і якісний рівень духовного, політичного, соціального буття суспільства.

Швидкий розвиток науки і техніки чинить істотний вплив на зміну потреб молодих людей, тому бібліотеки, щоб вистояти в перехідний період і впевнено ввійти до інформаційного середовища, повинні шукати нові форми і методи обслуговування читачів, шляхи залучення їх до культурної спадщини людства.

Розвиток різновекторної діяльності бібліотек є предметом наукових досліджень багатьох науковців, зокрема Н. П. Бурої, А. А. Бойко, Л. Є. Василик, Г. В. Головіної, Є. А. Домаренко, А. Д. Жаркова, С. А. Єзової, В. М. Зайцева, Т. Б. Маркової тощо. Однак багато питань, пов'язаних із сучасними формами й методами надання послуг бібліотеками, лишаються невіршеними. З огляду на це, а також на розвиток новітніх інформаційних технологій й усе більшу віртуалізацію людського життя дослідження, присвячені способам активізації читацької та соціальної активності молоді в бібліотеках як культурних центрах, є **актуальними** й зумовлені потребами соціуму.

Об'єкт дослідження – Тернопільська обласна бібліотека для молоді, як соціокультурний простір формування духовного потенціалу особистості.

Предмет дослідження – особливості функціонування бібліотеки, її участь у культурних та інформаційних заходах.

Мета наукової роботи – показати спектр послуг, які надаються бібліотечними установами і забезпечують усебічність розвитку молоді як творчого та інтелектуального потенціалу суспільства, сприяють збереженню духовних цінностей людства.

Реалізація поставленої мети потребує розв'язання наступних завдань:

- дослідити стан розвитку бібліотечної галузі;
- проаналізувати нормативно – правову базу бібліотечної справи;

- розглянути структуру та організацію діяльності установи;
- охарактеризувати діяльність бібліотеки у різних суспільних та культурних сферах життя суспільства;
- дослідити перспективи розвитку Тернопільської обласної бібліотеки для молоді.

Методом дослідження є метод теоретичного аналізу та синтезу наукових спостережень спеціалістів, що працюють в галузі бібліотекознавства.

Практичне значення полягає в можливості використання результатів дослідження для вдосконалення соціокультурної діяльності бібліотек в умовах інформатизації суспільства, з метою забезпечення змістовного та цікавого дозвілля молоді.

Структура роботи. Курсова робота складається зі вступу, трьох розділів, висновків і списку джерел літератури, що налічує 29 найменувань. У дослідженні застосовуються загальнофілософський діалектичний метод наукового пізнання, принципи системності та історизму для визначення основних термінів регулювання соціокультурної діяльності книгозбірень.

Розділ 1. Теоретико-правові основи бібліотечно-бібліографічної діяльності Тернопільської обласної бібліотеки для молоді

1.1. Історія розвитку бібліотеки як осередку культурного та духовного відродження нації

Книга є одним із найбільш неоціненних скарбів людства. Саме вона є тим джерелом, яке відкриває нам нові можливості та горизонти, дозволяє поринути у цікавий, захоплюючий, фантастичний світ подорожей найпотаємнішими куточками світу. Дуже часто ми чуємо вислів: «Книга – духовна скарбниця людства», з цим важко не погодитися, адже у ній міститься вся пам'ять нашого народу, традиції, обряди та символіка української душі, всі перемоги та поразки наших предків.

Історія розвитку та створення книг пройшла досить нелегкий та тривалий процес, результатом якого стало утворення бібліотек. Книгозбірні зберігають у собі тисячі думок різних людей, які бачать світ по-різному, саме тому вже багато століть вони є ефективним джерелом мудрості і передачі людських пізнань. У давнину їх називали «аптеками для душі», «притулком мудрості» або «домом життя», адже вони є тим місце, де людина збагачується духовно та відпочиває фізично [9, с. 14].

У різний період часу, залежно від розвитку культури та освіти, формувалися різні уявлення про роль книгозбірень у соціумі. Це спричинило появу численних наукових праць про розвиток та становлення бібліотечної справи. Зокрема, дослідженням даного питання займалися такі науковці: К. Абрамова, Д. Балик, В. Васильченко, М. Гуменюк, Л. Дубровіна, М. Комарова, І. Левицький, О. Лазаревський, М. Слободяник та інші.

Так, законодавча сфера діяльності бібліотечних установ досліджувалася П. Ховардом, В. Зверевичем та О. Геллеєм. Історичні аспекти розвитку документознавства та бібліотекознавства проаналізовані Л. Дубровіною, П. Гапченком та С. Звірським. Становленню професії бібліотекарів, їх об'єднання

в соціально-професійну групу були присвячені роботи А. Чачка та А. Каптерова.

Значну увагу українські дослідники В. Бабич, Т. Добко, В. Загуменна, О. Онищенко та ін. присвятили дослідженню окремих аспектів функціонування бібліотечних асоціацій. Таким чином кінець XIX – поч. XX ст. характеризується етапом дослідження різних аспектів діяльності бібліотечних установ та читачів зокрема.

А починалося все з першої бібліотеки Київської Русі – бібліотеки Ярослава Мудрого, заснованої у 1037р. при Софійському соборі в Києві [9, с.15.]. У соборі також знаходилася книгописна майстерня, яка мала назву скрипторій, це було місце для перекладу та перепису книг, привезених з Греції та Болгарії. За таких обставин, Софійський собор був основним релігійним та культурним центром знань, який об'єднував у собі мудрість усієї держави. Достовірні дані про склад книжкового фонду не відомі, хоча фахівці налічували, у книгозбірні Софійського собору, більше 950 томів, які були переважно церковного спрямування, містилися також відомості з історії, географії, астрономії та юридичні трактати.

Можна впевнено сказати, що бібліотека Ярослава Мудрого послужила підґрунтям розвитку бібліотечної справи в Україні та сприяла поширенню писемності на Русі, про що свідчить «Повість минулих літ» Нестора Літописця та інші літопису того періоду.

Формування бібліотечних систем для юнацтва, однією з яких є Тернопільська обласна бібліотека для молоді (ТОБМ) відбулося значно пізніше. Такі книгозбірні мають універсальний характер і згідно Закону України «Про сприяння соціальному становленню та розвитку молоді в Україні» від 5.02.1993, обслуговують читацьку аудиторію віком від 15 до 35 років та знаходяться у підпорядкуванні державної адміністрації [10, с. 40].

Становлення мережі юнацьких бібліотек розпочалося із заснування у 1975 р. Державної республіканської бібліотеки УРСР для юнацтва (сьогодні має назву Державна бібліотека України для юнацтва). Починаючи з 1976 року,

бібліотека була єдиним методичним центром, який здійснював упорядкування мережі юнацьких книгозбірень, надавав методичні рекомендації щодо різних форм та методів бібліотечного обслуговування. Саме тоді починають формуватися нормативні документи, які регламентують діяльність перших юнацьких структурних підрозділів, а також, починають активно використовуватися положення і статuti про відділи та структурні підрозділи бібліотек.

Відкриття Тернопільської обласної бібліотеки для юнацтва відбулося 16 січня 1980 року, за адресою вул. Бугайченка, 3 (сьогодні вул. Медова). У 1994 році за рішенням голови облдержадміністрації була реорганізована в обласну бібліотеку для молоді. Теперішня назва закріплена з 2013 р. [27].

На момент відкриття у бібліотеці функціонувало 4 відділи: обслуговування читача, інформаційно-бібліографічний, науково-методичний, комплектування та обробки літератури і сектор міського абонементу та читального залу. Книжковий фонд налічував 21 тис. примірників. Здебільшого це була художня та науково-популярна література, яка відповідала читацьким уподобанням молоді. В основному, книги надходили від благодійників, через бібліотечний колектор, поповнювалися резервами інших бібліотек [11].

Починаючи з 1988 року книгозбірня, завдяки першому директору Самуїлик В.С. (на посаді з 1980 по 1992 рр.) перемістилася в іншу будівлю, яка була побудована згідно спеціального проекту для неї. Це дозволило дещо розширити структуру установи. Зокрема, були створені нові відділи: організації та зберігання книжкового фонду, соціології і психології, мистецтв, обслуговування дітей, технічної творчості, масової роботи та самодіяльної творчості. Також функціонував справжній театр зі сценою, гримерним приміщенням та глядацькою аудиторією. За 25 років існування якого, режисером Борисом Салабчуком, було підготовлено чимало оригінальних, цікавих театральних сцен, літературних вечорів та театралізованих презентацій книг.

У 1989 році, завдяки всеохоплюючій інформатизації суспільства у бібліотеці з'явилися перші комп'ютери та відкрито комп'ютерний клас. Через рік було створено електронний каталог. Великим поштовхом на шляху до професійного зростання працівників та можливості надання нових бібліотечних послуг став проект «Інтернет для читачів публічних бібліотек (LEAP)», за фінансової підтримки посольства США в Україні. Завдяки проекту в 2001 році відкрито Інтернет-центр із сучасною комп'ютерною технікою та впроваджено ряд нових послуг, зокрема, доступ до мережі Інтернет, безкоштовне навчання, надання консультацій з питань комп'ютерної грамотності.

Починаючи із 1992 р. і до 2010 року директором книгозбірні була Хмурич М. В. Завдяки плідній праці Мирослави Василівни, її участі у міжнародних конференціях та семінарах, бібліотека перейшла на новий рівень розвитку.

Ще однією можливістю просування бібліотечних послуг, став офіційний сайт бібліотеки (www.yl.edu.te.ua), створений у 2002 році. Завдяки наполегливій співпраці бібліотекарів, інженерів та програмістів, на сьогодні кількість відвідування сайту щорічно перевищує 130 тис. користувачів [27].

З 2006 року розпочав свою діяльність інформаційний центр «Вікно в Америку для майбутніх лідерів», а з 2009 – «Заочний абонемент» Гете інституту. На основі цих проектів у 2013 році було створено сектор документів іноземними мовами.

У 2011 році за підтримки програми «Бібліоміст» у бібліотеці створено тренінговий центр, який оснащено сучасним комп'ютерним обладнанням, та центр з надання правової допомоги, на базі якого діє послуга – консультація юриста. За фінансової підтримки Посольства США в Україні у 2012 році на базі бібліотеки відкрито Інтернет-центр для слабозорих і незрячих, який надає можливість роботи за комп'ютером людям з особливими потребами.

З 2012 року бібліотека перейшла на автоматизовану бібліотечну систему «УФД. Бібліотека». Це забезпечило створення бібліографічної бази даних, значно полегшило процес замовлення, видачі та пошуку документів.

Цього ж року в бібліотеці відкрито соціокультурний відділ, діяльність якого спрямована на створення позитивного іміджу, привабливого образу книгозбірні, популяризацію читання та знайомство відвідувачів із діяльністю установи [14, с. 69].

У 2014 році у бібліотеці почала діяти мультимедійна кімната – «Smart kid», діяльність якої спрямована на всебічний розвиток дитини. Кожного літа, починаючи з цього ж року діє літній табір «Канікули з бібліотекою», який згуртовує дітей за допомогою цікавої пізнавально-розважальної програми.

З початку відкриття бібліотека здійснювала пошук нових форм та методів популяризації читання. Так, на сьогоднішній день книжковий фонд бібліотеки становить 130 тис. примірників на різних носіях інформації, поповнюється здебільшого подарованими виданням, за рахунок бюджетних коштів та за реалізацією програми «Українська книга». Книгозбірня також підтримує партнерські стосунки з різними установами, формується як публічний простір, призначений для організації різноманітних дискусій, проведення зустрічей із цікавими людьми, виступає культурно-дозвільним, науковим центром для молодого покоління [10, с. 39].

На сьогодні в Україні функціонує понад 45 тис. книгозбірень, книжковий фонд яких становить 700млн. примірників різних видань. Мережа бібліотек поєднує у собі публічні, універсальні, спеціалізовані, наукові бібліотеки, а також спеціально націлені на певну аудиторію: для дітей, молоді, з особливими потребами та ін. [9, с. 14].

Головною метою їх діяльності є задоволення потреб цільової аудиторії, на яку орієнтується бібліотека, формування світогляду читачів, соціальне партнерство з різними закладами культури та громадськістю, просвітницька діяльність.

1.2. Нормативно-правове забезпечення діяльності бібліотек на загальному законодавчому рівні

Одним із критеріїв успішної діяльності бібліотечних установ є надійна нормативно-правова база. В сучасних умовах, проблема законодавчого

регулювання, відіграє важливе значення для становлення, розвитку функціонування бібліотек та окремих аспектів їх діяльності. В процесі демократичного розвитку України, як правової держави, роль законодавчої сфери набуває дедалі важливішого значення.

Для того щоб цілісно дослідити законодавчі аспекти діяльності книгозбірень, необхідно виділити та проаналізувати основні нормативно-правові документи, якими керуються у своїй роботі бібліотеки. Це дасть змогу з'ясувати сучасний стан, передбачити перспективи розвитку, виявити ефективність фінансових механізмів, проаналізувати державну політику у даній сфері.

Нормативно-правова база діяльності бібліотечних установ на загальному законодавчому рівні формується:

1. Законами України

- Конституція України;
- «Про культуру»
- «Про бібліотеки і бібліотечну справу»
- «Про інформацію»
- «Про доступ до публічної інформації»
- «Про національну програму інформатизації»
- «Про електронні документи та електронний документообіг»

2. Наказами Міністерства культури

- «Порядок визначення вартості та надання платних послуг закладами культури, заснованими на державній та комунальній формі власності»

3. Постановами Кабінету Міністрів України

- «Про затвердження Порядку формування базової мережі закладів культури»
- «Про затвердження Типових норм часу на основні процеси бібліотечної роботи»

Законодавчі аспекти діяльності бібліотеки привертала і привертають увагу багатьох науковців. Зокрема, Т. Вилегжаніної, Л. Петрова, Т. Прокошева, Р. Поліщука, А. Соляник, Є. Кузьміної, І. Фруміна та інших.

Основним законодавчим інструментарієм, який має найвищу юридичну силу, регулює права та обов'язки людини та громадянина, закріплює принципи організації державної влади є **Конституція України**, прийнята 28 червня 1996 року [1]. У Конституції зазначається, що саме держава є тим чинником, який сприяє розвитку та консолідації молоді, пробуджує свідомість та закликає вшановувати культурну та історичну спадщину народу.

Одним із перших, базових законодавчих актів, який окреслив правові, економічні, соціальні чинники розвитку закладів культури та сформував принципи правового забезпечення культурних установ є Закон України «**Про Культуру**», від 14 грудня 2010 року. У Законі окреслюються такі основні поняття:

1. трактування закладів культури, як таких, які спрямовані на задоволення культурних потреб громадян, шляхом створення, тиражування та поширення культурних та духовних пам'яток народу [3].
2. можливість створення різних за формою власності та відповідно видами діяльності закладів культури, одним з яких є бібліотека;
3. реалізація і захист прав громадян України у культурній сфері, а саме, забезпечення вільного провадження культурної діяльності, право на творчість, вільний доступу до культурних цінностей, культурної спадщини та інформації про них;

Як бачимо, держава надає всі можливості для естетичного, духовного та культурного зростання підростаючої нації, піклується про збереження народних звичаїв та примноження культурної спадщини народу.

Основним документом, який регулює різні аспекти діяльності бібліотек є Закон України «**Про бібліотеки і бібліотечну справу**» [2] прийнятий 27 січня 1995 року. Закон визначає статус бібліотек, правові засади діяльності установи, закріплює основні вимоги до збереження фонду книгозбірень, визначає основні

права громадян на отримання та користування інформацією, яка міститься у фондах бібліотеки та може бути корисною для забезпечення потреб читачів [17, с.69].

У ст. 1 цього ж Закону бібліотека трактується як культурний, інформаційний, освітній заклад, який має відповідний фонд документів та надає їх у тимчасове користування юридичним та фізичним особам. Згідно ст. 4 основним завданням бібліотек є забезпечення вільного доступу громадян до інформаційних та культурних надбань людства.

Правові основи щодо створення, збирання, зберігання, поширення, використання та одержання інформації здійснюються згідно Закону України **«Про інформацію»** від 02.10.1992 року [4]. Право громадян на доступність інформації, яка знаходиться у володінні суб'єктів владних повноважень та до інформації, що становить суспільний інтерес забезпечується Законом України **«Про доступ до публічної інформації»** від 01.05.2015 року. Основною метою даного Закону є прозора діяльність органів державної влади та реалізація права кожного громадянина на доступ до публічної інформації [5].

Законом України **«Про національну програму інформатизації»** від 04.02.1998 року, визначено перелік умов для задоволення саме інформаційних запитів користувачів, шляхом створення та використання інформаційних систем, мереж та технологій, які побудовані на основі сучасної обчислювальної техніки [7]. Відносини, які виникають у процесі створення та використання електронних документів регулюються Законом України **«Про електронні документи та електронний документообіг»** від 22.05.2013. У Законі електронний документ визначається як такий, у якому інформація міститься в електронній базі даних, включаючи реквізити документа. Електронний документ вважається створеним, якщо на нього накладений електронний підпис. Закон регулює основні правові засади використання документів на електронних носіях. [6].

Для успішного розвитку бібліотеки, важливим є джерело фінансування, правильний розподіл коштів у різні аспекти діяльності та

конкурентоспроможність серед інших закладів культури. На сьогодні, нажалюдь основна фінансова підтримка діяльності бібліотек в Україні, забезпечується державним бюджетом. Оскільки, економіка держави є не стабільною, фінансування бібліотечної справи є досить мізерним. Фінансові труднощі спричиняють дефіцит інформації, призупиняють культурний та науковий розвиток суспільства. Внаслідок цього, бібліотеки керуючись Постановою Кабінету Міністрів України від 2015 року, ввели в дію перелік платних послуг **«Порядок визначення вартості та надання платних послуг закладами культури, заснованими на державній та комунальній формі власності»**. Тому, можна зробити висновок, що діюча система фінансування бібліотечної сфери є неефективною і потребує вдосконалення.

Важливий вплив на розвиток бібліотечної справи мають Укази Президента та Постанови Кабінету міністрів України. В державі прийнято низку нормативно-правових документів, які сприяють розв'язанню багатьох назрілих проблем у даній сфері та забезпечують культурно-освітній і духовний розвиток суспільства.

Так, становлення мережі бібліотечних установ здійснюється відповідно до Постанови КМУ **«Про затвердження Порядку формування базової мережі закладів культури»** (2012р.). Порядком визначаються основні вимоги щодо формування базової мережі культури як органами місцевого самоврядування так і органами виконавчої влади. Бібліотека є одним із закладів культури місцевого рівня, під час її включення у перелік зазначається така інформація: найменування закладу, код згідно з ЄДРПОУ, дата реєстрації згідно з реєстраційними документами чи рішенням засновника, місцезнаходження, тип закладу і форма власності установи.

Основною підставою на основі якої формується штатний розпис працівників є постанова **«Про затвердження Типових норм часу на основні процеси бібліотечної роботи»** (2008р.). Вони розробляються відповідно до різних видів бібліотечної діяльності та встановлюються у годинах, хвилинах, секундах на одну одиницю вимірювання.

Вагомий вплив на розвиток окремих аспектів діяльності бібліотек мають різні цільові програми та проекти. Головною метою яких є інноваційна діяльність та пошук нових форм роботи, для забезпечення потреб юнацтва. Зокрема, **«Про затвердження плану заходів щодо розвитку бібліотечної справи на період до 2011 року»** (2009 р.); розпорядження Кабінету Міністрів України Про схвалення Стратегії розвитку бібліотечної справи на період до 2025 року **«Якісні зміни бібліотек для забезпечення сталого розвитку України»** (2016р.), **«Стратегія патріотичного виховання дітей та молоді на 2016-2020рр.»** (2015р.) [11].

Отже, можна зробити висновок, що законодавче регулювання діяльності книгозбірень забезпечується низкою нормативно-правових актів, наказів, розпоряджень та цільових програм, кожний з яких має вагомий безпосередній вплив на формування та розвиток бібліотек. Саме тому, удосконалення нормативно-правової бази, пошук нових форм та методів роботи з молоддю, реакція на вимоги сьогодення відіграє важливе значення для успішної діяльності книгозбірень.

Розділ 1.3. Регіональні та локальні нормативно-правові акти діяльності ТОБМ

У нормативно-правовому регулюванні діяльності книгозбірень важливу роль займають локальні та регіональні нормативно-правові акти.

Законодавство Тернопільської обласної бібліотеки для молоді на регіональному рівні регулюється місцевими органами державної влади. Групу нормативних документів у даній сфері формують:

- Розпорядження голови Обласної державної адміністрації
- Регіональні програми, затверджені рішення сесій Тернопільської обласної ради;
- Накази управління культури

До регіональних нормативно-правових актів діяльності ТОБМ можна віднести:

1. Розпорядження голови Обласної державної адміністрації **«Про Обласну Програму поповнення бібліотечних фондів»/**
2. Розпорядження голови обласної державної адміністрації Про схвалення Стратегії розвитку бібліотек Тернопільської області на період до 2025 року **«Якісні зміни бібліотек для забезпечення сталого розвитку України»** [23, с. 3].
3. Рішення Тернопільської обласної ради **«Про програму комп'ютеризації публічних бібліотек області».**

Фонди бібліотеки є важливими інформаційними, науковими, культурними ресурсами, які спрямовані на розвиток свідомого, освіченого молодого покоління та задоволення читацького попиту. В останній роки спостерігається тенденція зменшення фінансування держави на комплектування фондів бібліотек Тернопільської області. Така ситуація зумовила необхідність прийняття **«Обласної програми поповнення бібліотечних фондів»**, яка сприятиме підвищенню читацького рівня серед користувачів бібліотек, покращить якість обслуговування читачів.

Стратегія розвитку бібліотек Тернопільської області на період до 2025 року **«Якісні зміни бібліотек для забезпечення сталого розвитку України»** [22, с. 2] визначає основні проблеми розвитку бібліотечної справи в Тернопільській області та пропонує застосування необхідних заходів для їх усунення.

Розвиток е-технологій та запити молодого покоління вимагають від бібліотечних установ нових форм та методів роботи, нових бібліотечних послуг, які могли б перетворити бібліотеки в модернізовані інформаційні, культурні та освітні центри. Така ситуація зумовила затвердження **«Програми комп'ютеризації публічних бібліотек області»**. Згідно програми бібліотекам області надається право на отримання програмно-технічних комплексів комп'ютерної техніки. Контроль за виконанням рішення покладається на комісію Тернопільської обласної ради з питань духовності, культури, свободи слова та інформації.

Управління Тернопільською обласною бібліотекою для молоді на локальному законодавчому рівні здійснюється безпосередньо працівниками бібліотеки, які мають на це право відповідно до чинного законодавства. Це дає змогу краще знати свої права та обов'язки, що визначені локальними нормами та відповідно використовувати їх для виконання покладених на працівників зобов'язань.

Локальні нормативні акти відображають рішення колегіальних і одноосібних органів управління бібліотекою. Такі документи мають на меті конкретизувати правила, встановлені правовими актами вищестоящих органів управління. До локальних нормативно-правових актів діяльності Тернопільської обласної бібліотеки для молоді відносять:

№ п/п	Сфера регулювання	Назва документа
1.	Документи з кадрової діяльності	<ul style="list-style-type: none"> • Заява про прийом на роботу; • Заява про звільнення з роботи; • Заява про переміщення на іншу посаду; • Заява на відпустку.
2.	Документи з основної діяльності	<ul style="list-style-type: none"> • Правила користування бібліотекою; • Про надання платних послуг Тернопільською обласною бібліотекою для молоді; • Про проведення повної річної інвентаризації основних засобів і товарно-матеріальних цінностей, розрахунків з дебіторами і кредиторами у бібліотеці;
3.	Документи, які регулюють діяльність бібліотеки в цілому	<ul style="list-style-type: none"> • Правила внутрішнього трудового розпорядку; • Програма стратегічного розвитку Тернопільської обласної бібліотеки для молоді на 2021р.; • Локальний план роботи бібліотеки на рік
4.	Документи, які регулюють діяльність структурних підрозділів	<ul style="list-style-type: none"> • Посадова інструкція; • Положення про відділи

Таким чином, діяльність Тернопільської обласної бібліотеки для молоді на регіональному та локальному рівні забезпечується низкою нормативно-правових актів, кожний з яких визначає окремі аспекти діяльності установи та є обов'язковим для виконання.

Розділ 2. ТОБМ – як соціокультурний цент інтеграції громадян

2.1. Особливості соціокультурної діяльності бібліотеки: тренінги, презентації, круглі столи, семінари, книжкові виставки

Сучасна бібліотека – це інформаційно-освітній та комунікативний центр, який об'єднує різні вікові категорії. На сьогодні діти, юнацтво та молодь є найбільшою (близько 75 %) читацькою аудиторією усіх публічних бібліотек держави. Тож не дивно, що юнацькі бібліотеки завжди відігравали важливу роль у розвитку культури та освіти [21, с. 42].

Мета соціокультурної діяльності бібліотеки – задоволення і розвиток культурних потреб читачів, створення умов для самореалізації і самоосвіти кожного індивідуума, розкриття його здібностей, самовдосконалення і аматорської творчості в рамках вільного часу.

У 2017 році **місією Тернопільської ОБМ є** – трансформація в сучасний центр інформації, відкрите громадське місце для навчання, розвитку та реалізації творчих здібностей. **Девіз року:** Бібліотека – не «книгоСховище», бібліотека- це «книгоДіяння»!

Враховуючи багатоаспектність та поліфункціональність бібліотек, окреслюється такі основні напрями соціокультурної діяльності:

1. Розвиток читацької культури молоді;
2. Патріотичне виховання;
3. Естетична спрямованість;
4. Формування здорового способу життя;
5. Організація дозвілля;
6. Формування правових орієнтирів;
7. Дослідження та репрезентація існуючих фондів бібліотеки;
8. Створення привабливого іміджу книгозбірні.

У бібліотеці традиційно організовуються виставки на різну тематику: нові надходження, сучасні зарубіжні бестселери, фантастика, детективи, книги присвячені певній даті чи творчості конкретного письменника. Виставки

розкривають фонди та привертають увагу до читання, адже навіть ті читачі, які не бажають самостійно шукати книжки у каталогах, обов'язково зупиняться біля професійно оформленої виставки. Крім традиційних виставок у відділі мистецтва діє картинна галерея «Мистецька палітра», у якій представлені творчі роботи та різні майстер класи.

Ефективною формою роботи є організації зустрічей із відомими людьми, зокрема письменниками, художниками, модераторами, акторами, бізнесменами. Як приклад у бібліотеці діє засідання клубу «ЛітПростір», який знайомить читачів із творчістю поетів та прозаїків. Особливо запам'яталися зустрічі з В. Шовкошитним, П. Сорокою, О. Вільчинським, Н. Гербіш, Р. Скибою, О. Смиком, Н. Пасічник, Е. Гатою, У. Галич [10, с.39].

У бібліотеці також діє мистецька вітальня «Зустрічі без прощань». Гостями вітальні є відомі митці краю та України, котрі передають молодому поколінню свій досвід, історію життєвого успіху. Молодь має можливість поспілкуватися із акторами театру, артистами філармонії. Цікавими були зустрічі із акторами Тернопільського драматичного театру імені Тараса Григоровича Шевченка Олександром Папушею, В'ячеславом Кіріловим, Юрієм Черненком, Любов'ю Ізотовою та багатьма іншими.

Активною формою популяризації творчих здібностей молодих тернопільських письменників виступає проект «Провесінь Тернопілля: творчість молодих онлайн», у рамках якого створено двадцять відеороликів. Така форма роботи забезпечує знайомство читачів із їхніми кумирами у мережі Інтерне. Перегляну відеоролики можна на сайті бібліотеки.

Важливе місце в роботі бібліотеки займає співпраця зі школами, ліцеями, гімназіями, вищими навчальними закладами, центром соціальних служб для молоді, центром технічної творчості учнівської молоді, молодіжними структурами. Так, у бібліотеці періодично проводяться заходи присвячені відомим письменникам та урочистим подіям. Наприклад: «Пам'ятай дати історії України», «Пам'ять небесної сотні», «Мій рідний край, історія жива», «Україна в Євробаченні», «Життєва драма Лесі Українки», «Думи Шевченка

живуть і донині», «Влада інформує» та ін. Активними учасниками заходів виступають учні, студенти та школярі.

З великим задоволенням студентська і учнівська молодь відвідує вечори класичної музики, що відбуваються в рамках проекту бібліотеки та Тернопільського обласного державного музичного училища імені Соломії Крушельницької «Зустріч з музикою». Студенти та викладачі музичного училища знайомлять молодь з творчим шляхом композиторів, музикантів, а також виконують їхні твори. Зокрема, відбулися вечори присвячені творчості композитору Фредеріку Шопену, Василю Безкоровайному, Францу Шуберту.

Для підвищення іміджу та інформування громадян про свої послуги, бібліотекою періодично проводяться рекламні кампанії, які сприяють підвищенню рівня обізнаності громади міста та області про інноваційні бібліотечні послуги.

Серед найбільш успішних рекламних кампаній, які були проведені Тернопільською ОБМ слід виокремити наступні [24, с. 23]:

1. **«Бібліотека на вустах громади»** – присвячена Всеукраїнському дню бібліотек. Акція проходила під девізом «Бібліотека – інформація, знання, успіх». Рекламна кампанія супроводжувалася засобами зовнішньої реклами, яка була спрямована на привернення уваги якомога більшої кількості людей до книгозбірні. У різних мікрорайонах Тернополя з'явилися бібліотечні білборди, а фасад бібліотеки було прикрашено великим банером з девізом «Будь успішним разом з бібліотекою!».

2. **«Бібліотека іде в люди»**. Основна мета даної акції проаналізувати думку громадян про бібліотеку, виявити рівень обізнаності молодих людей про надані нею послуги. Для цього на вулиці міста, разом із наметами, банерами та рекламними листівками працівниками бібліотеки були проведені «польові дослідження» «Бібліотека + громада = успіх!» Інформацію збирали за допомогою традиційних соціологічних методів – анкетування та особистих інтерв'ю на вулиці. Передусім цікавило питання, як сприймає громадськість сучасну бібліотеку. За результатами досліджень, для більшості опитаних

бібліотека асоціюється з джерелом знань, сховищем книг та місцем, де можна змістовно провести дозвілля. Опитані підтвердили, що сьогодні книги, читання, бібліотека та веб-технології відіграють важливу роль у розвитку успішної особистості.

3. **«Читаємо класику вголос...»** – акція спрямована на популяризація книг та читання. Особлива увага приділялася дітям-сиротам та дітям з обмеженнями у життєдіяльності. До акції активно долучилися члени Тернопільської міської молодіжної громадської організації «Віра, надія, любов». Волонтери працювали з дітьми двох дитячих будинків, школи для дітей з наслідками поліомієліту та ДЦП, школи для незрячих і слабоворих: читали та обговорювали твори І. Франка, С. Руданського, Остапа Вишні, Дж. Лондона, А. Конан Дойла та ін.

Яскраві акції, спілкування з цікавими людьми, неординарні заходи залишили після себе багато гарних вражень. За їх матеріалами було створено відеоролики («Книгозбірня для людей, які прагнуть більшого», «Наші акційні будні, або Як бібліотекарі в люди ходили», «Майстер-клас складання бібліотечної палатки», «До бібліотеки... з любов'ю»), розміщені на сайті бібліотеки, а також на сторінках у соціальних мережах та блогах [14].

Для підвищення професійної компетентності працівників бібліотеки та обміну досвідом із колегами на базі Тернопільської ОБМ часто проходять методичні семінари, тренінги, конференції та вебінари. Так серед найбільш масштабних варто виділити:

✓ стратегічну сесію: **«Формування стратегії модернізації публічних бібліотек Тернопільської області»**. Захід організований за участю: Тернопільської обласної державної адміністрації, БФ «Бібліотечна країна» та Тернопільською ОБМ. Розглядалися питання: нормативно-правова бази бібліотек, функції бібліотеки в сучасному світі, професійна компетентність бібліотекаря, фінансування держави на розвиток книгозбірень, матеріально-технічна база – комп'ютери, інтернет, популяризація читання, організація дозвілля в бібліотеці та ін. Учасники сесії виокреми

найбільш актуальні питання та запропонували ефективні способи їх вирішення. Після сесії була створена робоча група добровольців у складі 20 людей, для доопрацювання стратегії та створення подальшого плану дій.

✓ **Всеукраїнський семінар заступників директорів обласних бібліотек для юнацтва, молоді – «Вплив децентралізації влади на розвиток бібліотек України для юнацтва, молоді»** який проходив на базі Тернопільської бібліотеки для молоді 20-21 квітня 2017 року. На семінарі були присутні директори та заступники бібліотек з різних регіонів України [26].

Учасники семінару обговорювали такі питання як: тенденції розвитку галузі культури області в умовах децентралізації, роль сучасної бібліотеки в період економічної нестабільності, моделі бібліотечних мереж в умовах формування об'єднаних територіальних громад.

Семінар пройшов у дружній атмосфері, дав змогу бібліотекарям збагатитися новими враженнями, обмінятися досвідом, який допоможе сучасним бібліотекам успішно функціонувати в сучасному світі.

✓ **Обмін досвідом із вінницькими колегами.** Обговорювали соціальне партнерство, можливості та актуальність інноваційних підходів у роботі з молоддю. Зустріч була цікавою та продуктивною, адже учасники не лише побачили в ній нові перспективи подальшої співпраці, але й поділилися своїми напрацюваннями та новими ідеями.

Уся інформація про діяльність книгозбірні висвітлюється на офіційному веб-сайті (<https://tobm.org.ua/>), який є одним із основних джерел інформації онлайн. На сайті міститься інформація як для бібліотекарів так і читачів. Інтерактивність дозволяє систематизувати інформацію та легко переходити між сторінками. На передньому плані сайту горизонтально розміщені послуги бібліотеки, потім бігуча строка, яка повідомляє про основні новини, після чого розміщена інформація про заходи, які плануються проводитися найближчим часом. Веб-сайт Тернопільської обласної бібліотеки є переможцем конкурсу «Інтернет-сайтів» 2016р.

Як бачимо, бібліотека бере активну участь у вихованні творчого, свідомого, освіченого молодого покоління, сприяє розвитку талантів та здібностей читачів, забезпечує якісне, раціональне та змістовне дозвілля за допомогою різних форм бібліотечної діяльності.

2.2. Проектна діяльність – запорука позитивного іміджу бібліотеки

Однією із найважливіших форм та методів бібліотечних послуг є проектна та інноваційна діяльність, нестандартні та оригінальні ідеї бібліотечного обслуговування, що слугують своєрідними візитівками кожної бібліотеки.

Запорукою ефективного та вдалого проекту є хороші комунікативні навички працівників, пошук нових методів роботи та тісна співпраця між учасниками проекту.

Останніми роками бібліотеці вдалося реалізувати ряд партнерських проектів із Посольством США в Україні, Німецьким культурним центром Гете-інститут, Програмою «Бібліоміст», Українською бібліотечною асоціацією. Це посприяло виходу книгозбірні на новий, вищий рівень розвитку. У бібліотеці діє тренінговий центр, Інтернет-центр для незрячих і слабоворих, інформаційно-бібліотечний центр «Вікно в Америку для майбутніх лідерів», заочний абонемент Гете-інституту, пункт доступу громадян до офіційної інформації органів влади, пункт європейської інформації. У рамках проектів упроваджено ряд інноваційних послуг, які сприяють залученню нових користувачів та покращенню іміджу бібліотеки у громаді [11].

Перший проект «Інтернет для читачів публічних бібліотек» розпочав свою діяльність у 2001р. завдяки фінансовій підтримці Посольства США в Україні (2001, 2003, 2005, 2010, 2012 рр.), За проектом із грудня 2001 р. бібліотека почала надавати користувачам безкоштовний доступ до Всесвітньої мережі, створено першу версію офіційного веб-сайту, відкрито Інтернет-центр для незрячих та слабоворих.

На сьогодні перелік наданих послуг у межах даного проекту, значно збільшився, зокрема бібліотека пропонує тренінги для різних категорій користувачів за темами: «Інфографіка. Візуалізація даних», «Правила ефективних презентацій», «Соціальні сервіси зберігання мультимедійних ресурсів», «Ігрофікація», «Правила ефективного навчання», «Основи дистанційного навчання», «Основи комп'ютерної тифлотехніки та програмного забезпечення для незрячих і слабозорих». При відділі інформаційних технологій та електронних ресурсів діють три клуби програмування. Їх мета – дати можливість кожному користувачеві навчитися кодувати та створювати комп'ютерні програми. [11].

Наступний проект знаменують із відкриттям тренінгового центру, за підтримки програми «Бібліоміст» завдяки якому, відвідувачі бібліотеки різних вікових категорій отримали можливість безкоштовно навчатися комп'ютерної та Інтернет-грамотності, набувати навички безпечної веб-навігації, ефективного використання веб-сервісів.

Одним із найуспішніших проектів вважається відкриття у 2014 р. мультимедійного центру для молодих батьків із дітьми «Розумна дитина». Ця ініціатива була підтримана Посольством США в Україні в рамках проекту «Вікно в Америку: для майбутніх лідерів». На сьогоднішній день центр «Розумна дитина» поєднує у собі інноваційні матеріали з виховання дітей та їх підготовки до школи, сучасну навчальну і художню літературу, чудовий майданчик для малюків з книгами нового покоління, ігрові приставки, ляльковий театр, тобто все необхідне для проведення цікавого дозвілля найменших користувачів бібліотеки. Крім цього батьки мають можливість відвідати сімейні заняття «Пізнаємо світ, граючись», під час яких дитячий психолог надає фахові консультації батькам щодо підготовки та адаптації дітей 4-6 років до перебування в навчальному колективі, інтелектуального та психічного розвитку малюків 2-4 років [24, С. 22-24].

У 2016 році ТОБМ взяла участь у конкурсі-проекті УБА «Все про Європу: читай, слухай, дізнавайся в пунктах європейської інформації в

бібліотеках», підтриманому програмою Європейського Союзу «Еразмус+» (Жан Моне). Бібліотека увійшла до числа переможниць конкурсу та отримала право на створення «Пункту європейської інформації» та електронний пристрій для доступу до електронних баз даних про ЄС та євроінтеграцію від Представництва ЄС в Україні.

Формування мовного середовища в бібліотеці за допомогою іноземних представництв розпочалося у вересні 2008 році, коли бібліотека стала партнером Гете-Інституту в Україні, у співпраці з яким разом втілює проект «Бібліотеки - партнери Гете-Інституту "Мова. Культура. Німеччина"». Мета даного проекту – забезпечення українських міст актуальними інформаційними матеріалами з Німеччини і про Німеччину. У рамках проекту бібліотека отримує право видавати на абонементі матеріали, що надходять із Гете-Інституту. Така співпраця заощаджує кошти на придбання книг німецькою мовою чи відрядження до Гете-Інституту в Києві. Окрім цього, користувачі бібліотеки можуть замовити потрібну їм книгу за допомогою онлайн-каталогів на сайті.

Цікавим та корисним для відвідувачів бібліотеки є центр «Вікно в Америку». Основна мета впровадження даного проекту – надання актуальної, цікавої інформації про діяльність США, а також поповнення бібліотечного фонду англomовними виданнями. «Вікно в Америку: для майбутніх лідерів» – місце для зустрічей, виставок, показів англomовних фільмів, семінарів та інших подій, які сприяють взаєморозумінню та дружбі між українцями й американцями. Окрім традиційних документів та послуг, популярністю у відвідувачів Центру користуються: програма Rosette Stone для самостійного вивчення англійської мови, планшетні комп'ютери iPad та електронні книги.

Перелік мовних клубів для дітей та дорослих [21, с. 42]:

- клуб спілкування англійською мовою EnglishSpeakingClub, робота якого спрямована на створення умов для спілкування розмовною англійською мовою, проведення цікавих та неординарних зустрічей, азартних дискусій,

вдосконалення знань та мовної практики. Заняття відбуваються за участі волонтерів Корпусу миру та спеціалістів із США;

- навчальний клуб граматики англійської мови GrammarClub, орієнтований на вивчення основ граматики англійської мови. У програмі занять клубу – перегляд відеолекцій викладачів-носіїв мови, аудіювання, виконання практичних вправ, розігрування діалогів, використання засвоєних знань у рольових ситуація;

- навчальний клуб англійської мови для дітей EnglishHour, що забезпечує вивчення слів та граматики англійської мови, проведення комунікативних та рольових мовних ігор, конкурсів, вікторин, змагань.

На базі Тернопільської обласної бібліотеки для молоді також діє клуб польської мови Jezyk Polski для початківців. Заняття проводяться щотижня волонтером.

Важливу роль у роботі бібліотеки відіграє співпраця з місцевою владою. Так, на прохання мешканців масиву, який обслуговує бібліотека, у Тернопільській ОБМ проводяться щотижневі зустрічі з депутатами міської ради. Мешканці мають можливість особисто поспілкуватися з депутатами, сформулювати свої звернення, надати пропозиції щодо покращення благоустрою та проконтролювати виконання зобов'язань обранців. Проект отримав назву «Дві години з депутатом».

У бібліотеці діє постійна програма для дітей та підлітків – літній табір «Канікули з бібліотекою» (червень-серпень). У програмі розважальні та розвиваючі ігри, цікаві конкурси, майстер-класи, перегляд фільмів та мультфільмів, читання книг.

Проект спрямований на забезпечення змістовного відпочинку старшокласників: перегляду цікавих добірок дозвіллевої літератури та періодики, відвідування майстер-класів, участі в любительських виставах і квестів, зустрічей із цікавими особистостями краю. Зокрема, під час літніх канікул–2016 у бібліотеці відбулось 73 заходи для 899 учасників. Для літнього

відпочинку Тернопільська ОБМ підготувала також насичену програму «Молодіжне КнигоЛіто: розваги, читання і трішки навчання»[Якуб].

Таким чином, розвиток проектної та інноваційної діяльності є визначальним чинником у роботі Тернопільської ОБМ, сприяє розвитку та швидкій інтеграції книгозбірні у світове інформаційне майбутнє.

Розділ 3. Сучасні тенденції та перспективи розвитку бібліотек

3.1. Аналіз діяльності книгозбірень: переваги та недоліки

Бібліотека на сьогоднішній день відіграє важливе значення в інтелектуальному та науковому збагаченні молоді. Вона є тим інформаційним центром, який виступає посередником між інформацією та споживачами. Швидкий розвиток науки і техніки, відповідно впливає на зміну потреб підростаючого покоління та викликає необхідність пошуку нових форм та методів обслуговування читачів.

На думку індійського бібліотекознавця, професора Шіалі Ранганітана: «...зібрання книг, навіть опрацьованих, підготовлених до видачі, добре скомплектованих і організованих, це ще не бібліотека. Життя її починається з бібліотекара та читачів. Те, що відбувається за їх участю, і становить сутність бібліотеки» [8].

Для того щоб проаналізувати особливості діяльності бібліотечних установ на сучасному етапі, необхідно:

1. дослідити сильні сторони та можливості бібліотек;
2. охарактеризувати назрілі проблеми та запропонувати шляхи їх вирішення.

Сильні сторони та можливості діяльності книгозбірень

№ п/п	Сильні сторони	Можливості
1.	Розгалужена мережа бібліотек, наявність обласних та районних багатофункціональних методичних центрів (обласні і центральні бібліотеки);	Сприяння інтелектуальному розвитку членів громади (навчання, самоосвіта, виховання, консультації);
2.	Кваліфіковані працівники, система навчання та підвищення кваліфікації бібліотекарів;	Надання комп'ютерних послуг користувачам;
3.	Досвід реалізації інноваційних грантових проектів;	Розширення фандрейзингової діяльності у бібліотеках різних типів;

4.	Безкоштовні основні бібліотечні послуги;	Розширення переліку платних послуг;
5.	Організація, розвиток електронних ресурсів бібліотек та доступ до них;	Генерація креативних ідей та впровадження інноваційних проєктів;
6.	Співпраця з видавництвами, навчальними закладами та ГО;	Проведення соціологічних досліджень;
7.	Тенденція до збільшення частки україномовної літератури у фондах бібліотек;	Акумуляція краєзнавчих ресурсів як засіб підвищення конкурентноспроможності регіону;
8.	В обласних та центральних бібліотеках створені та діють навчальні курси (з вивчення іноземних мов, технологічної грамотності, підвищення кваліфікації фахівців);	Створення гуртків та клубів за інтересами;
9.	Бібліотекарі обслуговують різні соціальні групи населення (в тому числі користувачів з особливими потребами);	Розширення спектру послуг для соціально-незахищених верств населення;
10.	Висвітлення діяльності бібліотек на веб-ресурсах, у ЗМІ та соціальних медіа.	Популяризація літератури через акції та інші масові заходи.

Як бачимо, бібліотеки є основними інформаційними, освітніми, соціально-культурними центрами, які мають безліч можливостей та переваг, сприяють проведенню змістовного та цікавого дозвілля для підростаючого покоління. Сфера бібліотечних послуг є досить різноманітна та багатофункціональна. Однак незважаючи на всі позитивні сторони, виокремлюють ряд негативних чинників з якими стикаються більшість бібліотечних установ, під час проведення своєї діяльності.

Проблеми провадження бібліотечної діяльності та шляхи їх вирішення [22]

№ п/п	Проблеми	Шляхи вирішення
1.	Недофінансування видатків на розвиток бібліотек;	Внести в Закон України «Про бібліотеки і бібліотечну справу»

		положення про першочергове фінансування комплектування бібліотечних фондів і забезпечити прозорість цих процесів;
2.	Неповна зайнятість бібліотекарів у сільській місцевості, як наслідок фінансування за залишковим принципом;	Розширити номенклатуру посад бібліотек відповідно до сучасних потреб галузі на основі єдиного класифікатора посад, переглянувши довідник кваліфікаційних характеристик працівників бібліотек;
3.	Застаріла матеріально-технічна база (комп'ютери, Інтернет);	<ul style="list-style-type: none"> • Подавати заявки на отримання грантів; • Залучати меценатів і спонсорів; • Долучати бібліотеки до регіональних, місцевих програм розвитку; • Надавати приміщення в оренду;
4.	Застаріла нормативно-правова база;	<ul style="list-style-type: none"> • Діяльність українських бібліотек врегулювати відповідно до міжнародних стандартів (оновлення фондів – за 10 років, оцінювання кількості відвідувань, а не книговидач); • Розробити на основі міжнародних і впровадити національні стандарти бібліотечної статистики, каталогізації, бібліотечного обслуговування, бібліотечного приміщення;
5.	Застарілі книжкові фонди;	Організувати книжкові акції «Подаруй книгу своїй бібліотеці», зустрічі з авторами, письменниками, видавцями;
6.	Відсутність прозорого відбору видавництв та видань у формуванні замовлень на випуск літератури за державними	<ul style="list-style-type: none"> • Розвивати електронні бібліотеки на бібліотечних сайтах (дотримуючись вимог законодавства щодо авторських

	програмами;	прав); <ul style="list-style-type: none"> • Покращувати співпрацю з видавництвами;
7.	Комфортні умови для читачів;	Підвищити культуру обслуговування; автоматизувати бібліотечні процеси; впровадження інформаційних технологій.
8	Недостатньо налагоджений зв'язок із владою;	Організувати дні, в які мешканці змогли б поспілкуватися із органами державної влади та місцевого самоврядування, задати їм запитання та надати свої пропозиції щодо покращення благоустрою; Проект «Дві години з депутатом» діє на базі Тернопільської ОБМ;
9.	Втрата іміджу професії бібліотекаря;	Маркетинг, PR-акції, створити історію успіху;
10.	Втрата користувачів та ліквідація бібліотек.	<ul style="list-style-type: none"> • Поширювати інформацію у ЗМІ, соц. мережах, блогах, сайтах та можливих публічних місцях про заходи, послуги; • Впроваджувати інноваційні послуги (консультації, курси, клуби); • Моніторити громадську думку щодо діяльності бібліотек (анкетування, опитування).

Таким чином, запорукою ефективного функціонування бібліотечних установ на даному етапі, залишається орієнтація на потреби та запити користувачів, кваліфікований персонал, який хоче та готовий працювати на благо своєю установи, достатній рівень фінансування бібліотечних установ, впровадження інноваційних підходів у сферу бібліотечних послуг та допитливі і вдячні читачі.

Тернопільська обласна бібліотека для молоді успішно реалізує та втілює нові цікаві проекти та форми бібліотечного обслуговування молоді на практиці,

адже надання сучасних інформаційних послуг є визначальним фактором формування іміджу бібліотечної установи.

3.2. Бібліотека – цифрове покоління. Перспективи розвитку ТОБМ в умовах інформатизації суспільства

Для бібліотечних установ одним із найважливіших завдань на сьогодні постає перехід на новий рівень обслуговування, орієнтація та утвердження в сучасних умовах інформаційного суспільства. Бібліотеки повинні заново знайти своє незамінне місце в суспільстві, культурі, духовному та інтелектуальному житті людини. Знайти заново, оскільки переформовується все, що традиційно було основою здійснення бібліотечної діяльності: виробництво, накопичення, опрацювання, поширення інформації, інформаційні потреби і способи їх задоволення.

Цифрова культура, дедалі більше стає визначальним чинником суспільного життя. Книгозбірні нині знаходяться у перехідному становищі – на стику традиційних форм та методів обслуговування читачів і цифрових ресурсів із переважання віртуальних користувачів. Хоча основний бібліотечний ресурс уже набув цифрового характеру, а можливий читач став віддаленим, одним із першочергових завдань на сучасному етапі постає, змога бібліотеки залишитися масово затребуваною на нових просторах перетину нових типів носіїв і нових типів споживачів інформації.

Завдання Тернопільської ОБМ полягає в тому, щоб одночасно продовжувати збір, накопичення традиційних бібліотечних ресурсів і задовольняти інформаційні потреби традиційних читачів і максимально освоювати новітні інформаційні ресурси та відповідати на запити «цифрового» покоління. Тоді бібліотека в перехідному періоді вистойть і впевнено увійде в інформаційне середовища [16, с. 4].

Сучасний читач бібліотеки – це людина медіа світу, споживач таких інформаційних комунікацій як Інтернет-ресурси, під впливом яких він, безсумнівно перебуває. Медіа так інтегрувалися в наш повсякденний життєвий

простір, що більшість людей їх просто не помічають, а тому не здатні критично оцінювати, піддавати сумнівові все, що вони читають або сприймають через візуальні образи та звуки. Нові інформаційні ресурси й технології, новий тип мислення, навички медіаграмотності, нові вимоги до використання інформації зумовлюють необхідність посилення просвітницької, експертної, консультативної, інтегративної функції бібліотеки. Яка в даному випадку виступає активним учасником виховання свідомого, критично мислячого, медійнограмотного населення і ставить перед собою наступні завдання – допомогти молодим людям виробити адекватні орієнтири щодо медіа як частини життєвого світу, розібратися в особливостях медіареальності, опанувати її, щоб збільшити ресурсні можливості та зменшити ризики негативних впливів.

Соціологами та психологами, для кращого дослідження сприйняття інформації молодими людьми, в науковий вжиток введено новий термін, який має назву «Покоління Зет». Термін використовується порівняно недавно, для відокремлення відносно молодих людей і підлітків, які народилися в період від початку дев'яностих до середини нульових. Вважається, що на їх соціальний та філософський світогляд вплинула світова економічна криза, розвиток мобільних технологій, Веб 2.0. Властивість молодого покоління полягає в тому, що у нього в крові високі технології, якими вони постійно користуються. Вже зараз ця група становить близько чверті населення, а вже до 2020 року близько 40% споживачів буде припадати саме на неї.

Як показали останні дослідження, тривалість уваги у покоління Z становить 8 секунд (так звані «восьмисекундні фільтри»). Представники цього покоління виростили в світі безмежних можливостей та постійної нехватки часу. Саме тому вони адаптувалися до необхідності дуже швидко оцінювати і просіювати величезні обсяги інформації. У мобільних додатках і мережі Інтернет вони покладаються на секції і вкладки, де зібрано найбільш свіжий і популярний контент [14].

За таких умов, метою бібліотеки є створення такого інформаційного контенту та надання доступу до інформаційних ресурсів в будь-який час і в будь-якому місці. Бібліотека має стати дієвим посередником між інформацією та користувачем, своєрідним фільтром в інформаційних потоках.

Саме тому, у Тернопільській обласній бібліотеці для молоді доцільно було б організувати для читачів школи, семінари, тренінги, консультації, інформації з питань освоєння цифрової грамотності, техніки, технологій: вербальні (розповідь, лекція, бесіда, діалог, обговорення, аналіз, дискусія), наочні (перегляд аудіо- та відео- матеріалу, експозиційно-виставкова діяльність), репродуктивні, дослідницькі, евристичні, проблемні, ігрові (моделювання художньо-творчої діяльності творців медіатекстів, імпровізація).

Реалізуючи функцію координатора знань Тернопільська ОБМ може запропонувати такі види послуг:

1. доступ до безкоштовного інтернету та друкованих джерел;
2. професійно підготовлений персонал, який вміє працювати з бібліотечними каталогами та з пошуковими службами інтернету;
3. надання уточнюючих, адресних, тематичних, фактографічних довідок як реальному, так і у віртуальному режимах;
4. можливість брати участь у роботі клубів, творчих об'єднаннях, виставках, лекторіях, майстер-класах та інших заходах, що діють на базі бібліотеки;
5. Затишні, по-сучасному обладнані читальні зали та ресурсні центри.

В сучасних умовах, бібліотека покликана шукати оригінальні підходи до подачі новин та зацікавити нову аудиторію. Один з таких підходів перетворився вже на справжню світову тенденцію – гейміфікацію новин. **Гейміфікація** (англ. Gamification) — це відмінний спосіб максимізувати лояльність користувачів за допомогою впровадження ігрових механізмів в неігрові процеси. Суть полягає в тому, щоб при подачі інформації користувачам використовувати ігровий елемент, це так званий спосіб викликів, який мотивує людей долати труднощі, тим самим забезпечивши кращу взаємодію читача та контенту. Як приклад, у

бібліотеці традиційно проводяться різноманітні конкурси та квести на різну тематику, які поєднують у собі не лише ігровий підхід, а й сприяють ефективному засвоєнню інформації. Такий вид подачі інформації сприяє розвитку уваги, пам'яті, мислення та кмітливості [16, с. 3] .

Одним із найважливіших факторів успішної діяльності бібліотек залишаються кваліфіковані працівники, які хочуть та вміють правильно подати інформацію користувачеві. Так, перш за все, сучасний бібліотекар повинен володіти мистецтвом спілкування, бути готовим опанувати прогресивні бібліотечні технології, оперативно реагувати на вимоги часу, адже головною метою всіх нововведень, які впроваджуються в бібліотеці є високоефективне, якісне та комфортне обслуговування користувачів.

Тому, перед бібліотекарами постають наступні завдання:

- висока професійна культура та технологічна грамотність,
- володіння навичками роботи в соціальних мережах і з ресурсами Інтернет;
- знання особливостей особистісного, психологічного та соціального становлення молоді людини,
- здатність вчасно реагувати на зміни в суспільстві та потреби молоді і відповідно змінювати форми і методи діяльності установи;
- знайомство з молодіжними субкультурами;
- володіння культурою співпраці.

Професійна підготовка кадрів, їх безперервна освіта повинна постійно перебувати у центрі уваги Тернопільської ОБМ.

Таким чином, розвиток Тернопільської ОБМ в сучасних умовах інформаційного суспільства залежить від багатьох факторів та чинників бібліотечного обслуговування. Зокрема, слід виокремити: наявність різноманітних носіїв інформації, поєднання традиційних інформаційних ресурсів із цифровими технологіями, використання новітніх підходів для виховання медіаграмотного, критично мислячого молодого покоління, застосування ігрофікації у бібліотечних процесах та кваліфікований персонал.

Висновки

Отже, провівши дослідження обраної теми можна зробити ряд висновків та узагальнень.

Відкриття Тернопільської обласної бібліотеки для юнацтва відбулося 16 січня 1980 року, на сьогоднішній бібліотека виступає основним центром формування духовного, освіченого, грамотного молодого покоління.

У 2017 році **місією Тернопільської ОБМ є** – трансформація в сучасний центр інформації, відкрите громадське місце для навчання, розвитку та реалізації творчих здібностей. **Девіз року:** Бібліотека – не «книгоСховище», бібліотека – це «книгоДіяння»!

Основними нормативно-правовими актами діяльності бібліотеки на загальному законодавчому рівні виступають Закони України, зокрема, «Про культуру», «Про бібліотеки і бібліотечну справу», «Про інформацію», «Про доступ до публічної інформації», «Про електронні документи і електронний документообіг»; наказами Міністерства культури та постановами Кабінету Міністрів України.

Соціокультурна діяльність Тернопільської ОБМ поєднує у собі різні форми та методи бібліотечної діяльності, зокрема, організація виставок присвячених конкретному автору чи певній тематиці, рекламних стендів, тематичних полиць, мотиваційних дошок; проведення інформаційних годин, вечорів, заходів конкретного спрямування, святкування різноманітних дат та свят календарного циклу; організації зустрічей із відомими письменниками, поетами, музикантами, акторами, бізнесменами; забезпечення цікавого та змістовного дозвілля завдяки клубній діяльності; організація вуличних акцій та рекламних кампаній; проведення презентацій, вікторин, ігрових квестів; організація літнього табору у бібліотеці та багато іншого.

Проектна діяльність бібліотеки є одним із найважливіших факторів успішної діяльності установи. За останній період бібліотека успішно реалізувала низку партнерських проектів із Посольством США в Україні, Німецьким культурним центром Гете-інститут, Програмою «Бібліоміст»,

Українською бібліотечною асоціацією. Це посприяло виходу книгозбірні на новий, вищий рівень розвитку.

Одним із найактуальніших питань на сучасному етапі залишається розвиток книгозбірні в умовах цифрового суспільства. Зокрема, перехід на новий рівень обслуговування, використання інформаційних технологій, орієнтація на потреби молодого покоління та кваліфікований персонал.

Список джерел і літератури

1. Конституція України [Текст] : закон від 28.06.1996р. // Відомості Верховної Ради. – 1996. – №30. – С. 141.
2. Про бібліотеку і бібліотечну справу [Текст] : закон від 27.01.1995 р. // Відомості Верховної Ради України. – 1995р. – №7. – С. 45.
3. Про культуру [Текст] : закон від 14.12.2010 р. // Відомості Верховної Ради України. – 2011р. – № 24. – С. 168.
4. Про інформацію [Текст] : закон від 02.10.1992 р. // Відомості Верховної Ради України. – 1992р. – № 48. – С. 650.
5. Про доступ до публічної інформації [Текст] : закон від 13.01.2011р. // Відомості Верховної Ради України. – 2011р. – № 32. – С. 314.
6. Про електронні документи та електронний документообіг [Текст] : закон від 22.05.2003р. // Відомості Верховної Ради України. – 2003р. – № 36. – С. 275.
7. Про національну програму інформатизації [Текст]: закон від 04.02.1998р. // Відомості Верховної Ради України. – 1998р. – №27-28. – 181с.
8. Бібліотекар як учасник процесу читання та його популяризатор. Рекомендована тематика семінарів працівників районних і міських бібліотек [Текст] : метод. рек. / Нац. парлам. б-ка України ; підгот. М. Талалаєвська ; відп. ред. І. Цуріна. – Київ, 2016. – 44 с.
9. Віват, бібліотеко! [Текст] : [історія бібліотек] // Шкільна бібліотека. – 2016. – №8. – С. 14-15.
10. Грищук Л. Робота книгозбірні в контексті формування сучасного бібліотечного простору [Текст] : [робота Терноп. ОБМ по залученню молоді до читання] / Л. Грищук // Бібліосвіт : інформ. вісн. / редкол.: Г. Саприкін, Т. Сопова, Т. Якушко. – Київ : [б. в.], 2015. – Вип. 4 (56). – С. 37–44.
11. Гук Л. С. Навчальні послуги бібліотеки розвиткові громади: з досвіду роботи Тернопільської обласної бібліотеки для молоді [Текст] / Л. С. Гук // Національно-патріотичне виховання молоді як стратегічний напрям діяльності бібліотеки : матеріали Всеукр. наук.-практ. конф. 11-13 жовт. 2016

року, м. Полтава / М-во культури України, Держ. б-ка України для юнацтва, Полтав. обл. б-ка для юнацтва ім. О. Гончара ; уклад. Т. Сопова, С. Сичова. – Полтава ; Київ : [б. в.], 2016. – С. 94-97.

12. Гук. Л. Основні завдання та напрями діяльності бібліотеки на 2017р. [Текст] / Л. Гук // План роботи Тернопільської обласної бібліотеки для молоді. – 2017. – С. 1-39.

13. Карлова В. Державна політика у сфері культури [Текст] : [сутність та особливості реалізації в сучасних умовах] / В. Карлова // Українська академія. – Київ, 2003. – 20 с.

14. Крива О. За успіхом – до бібліотеки! [Текст] : [соціокультурна діяльність б-к] / О. Крива // Бібліосвіт : інформ. вісн. / редкол.: Г. Саприкін, Т. Сопова, Т. Якушко. – Київ : [б. в.], 2015. – Вип. 4 (56). – С. 68–71.

15. Малімон В. Культурна політика держави як чинник реформування суспільства [Текст] : [механізми державного управління] / В. Малімон. – Київ, 2010. – 216 с.

16. Онищенко О. Бібліотека і «цифрове» покоління [Текст] : [нова ситуація – нові форми роботи] / О. Онищенко // Бібліотечний вісник. – 2016. – № 5. – С. 3-6.

17. Прокопенко Л. Законодавче регулювання у сфері діяльності бібліотек [Текст] : [нормативно-правові аспекти] / Л. Прокопенко // Науковий вісник. – 2015. – Вип. 32. – С. 67-71.

18. Публічні бібліотеки України як місце доступу громадян до інформаційних технологій та інтернету [Текст] : матер. дослідж. / УБА; В. Пашкова, І. Шевченко, Я. Хіміч. – К.: Міленіум, 2008. – 122 с.

19. Слободянюк Т. Бібліотечним «мостом» – в Інтернет [Текст] / Т. Слободянюк // Поділ. вісті. – 2010. – № 76-77.

20. Стороженко О. Нормативно-правова основа функціонування сфери культури [Текст] / О. Стороженко // Державне регулювання процесів економічного і соціального розвитку. – 2011. – №4. – С. 1-6.

21. Терлецька Н. Особливості діяльності Тернопільської обласної бібліотеки для молоді на сучасному етапі [Текст] / Н. Терлецька // Інформаційна та бібліотечно-бібліографічна діяльність: теорія, історія, практика : зб. наук. пр. / Рівнен. держ. гуманітар. ун-т. – Рівне : РДГУ, 2016. – С. 41-44.

22. Тернопільщина одна з перших в Україні розпочинає реформу бібліотек [Текст] : [в ТОБМ 22 листоп. відбулася сесія по формуванню стратегії модернізації бібл. системи Терноп. обл.] // Номер один. – 2016. – 30 лист. – С. 2.

23. Якісні зміни бібліотек для забезпечення сталого розвитку України [Текст] : розпорядження від 17.06.2016р. // Розпорядження голови обласної державної адміністрації. – 2016р. – №381. – С. 2-4.

24. Якуб Г. Проектний менеджмент та ініціативна діяльність бібліотек як основа інноваційних змін [Текст] : [проектна діяльність ТОБМ] / Г. Якуб // Бібліосвіт [Текст] : інформ. вісн. Вип. 2 (58) / Держ. б-ка України для юнацтва ; редкол.: Г. Саприкін, Т. Сопова, Т. Якушко. – Київ : [б. в.], 2016. – С. 20-26.

25. «Вікно в Америку [Електронний ресурс] // Посольство США в Україні – Режим доступу: <https://ua.usembassy.gov/uk/education-culture-uk/window-america-centers-uk/>

26. Вплив децентралізації влади на розвиток бібліотек України для юнацтва, молоді [Електронний ресурс] // Бібліотечний лайфхак : блог Тернопільської обласної бібліотеки для молоді. – Режим доступу: http://youth.tobm.org.ua/2017/04/blog-post_24.html

27. Історія [Електронний ресурс] // Веб-сайт Тернопільської обласної бібліотеки для молоді – Режим доступу: <https://tobm.org.ua/istoriya/>

28. Прокошева Т. Державна політика в галузі бібліотечної справи в Україні [Електронний ресурс] / Т. Прокошева // Бібліотека українських авторефератів. – Київ: 2009-2017. – Режим доступу: http://librar.org.ua/sections_load.php?s=libraries&id=584

29. Співпраця між бібліотеками [Електронний ресурс] // Бібліотечний лайфхак. – Режим доступу: http://youth.tobm.org.ua/2017/04/blog-post_10.html